Baština Akademije nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine

Doprinos akademika Mirka Pejanovića razvoju politologije (povodom 80. godišnjice života i 40 godina naučnoistraživačkog rada): Jubilej

Cvitković, Ivan

2025

Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine

https://bastina.anubih.ba/handle/123456789/849

Preuzeto s Baštine Akademije nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine

https://bastina.anubih.ba/

DOI: 10.5644/PI2025.221.08

POLITIČKA MISAO MIRKA PEJANOVIĆA: TEORIJSKE KONCEPCIJE I AKSIOLOŠKI OKVIR

Elvis Fejzić
redovni profesor
Univerzitet u Sarajevu – Fakultet političkih nauka
elvis.fejzic@fpn.unsa.ba
ORCID: 0000-0002-1638-8607

Apstrakt: Teorijsko-politološka misao Mirka Pejanovića ima slojevit i autentičan karakter, posebno u kontekstu njenog tematskog okvira, ali i dopadljivog terminološkog izražavanja i pristupa. U fokusu njegove politološke misli su teme iz oblasti teorija države i vlasti, političkih sistema i predstavljanja, javne uprave, integracijskih politika, regionalizma i lokalne politike. Sve navedene teme su kontekstualizovane, aplicirane i primijenjene unutar bosanskohercegovačkog političkog diskursa, koji Mirku Pejanoviću reprezentira referentnu istraživačku tačku, s obzirom na to da državu Bosnu i Hercegovinu percipira kao vrijednost najvišeg ranga i u svojim radovima permanentno promovira njenu političku posebnost, ali i neprestano traga za njenom političkom perspektivom. Zbog toga Pejanovićeva politička misao ima osebujan i smislen istraživački potencijal, a producirana je prepoznatljivim politološkim pristupom, koji vješto kombinira kvalitativne i kvantitativne istraživačke metode u teorijsko-politološkim istraživanjima.

Ključne riječi: država, političko predstavljanje, regionalizam, lokalna politika, integracijska politika, politički sistem, Bosna i Hercegovina

Uvodne napomene

Univerzitetski profesor i akademik Mirko Pejanović pripada izuzetnoj plejadi javnih djelatnika i akademskih istraživača, koja je dostigla puni potencijal i teorijsku zrelost krajem osamdesetih i tokom devedesetih godina dvadesetog stoljeća. Mirko Pejanović uspio je da spozna i iskusi politiku i kao praktičnu, ali i kao akademsku djelatnost. Drugim riječima, tokom svoje karijere Pejanović je uspješno obavljao

veći broj važnih praktičnopolitičkih pozicija, na različitim nivoima političke regulacije, u izvršnoj i zakonodavnoj vlasti, i to u periodu postojanja Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine, Republike Bosne i Hercegovine i dejtonske Bosne i Hercegovine. U ovom analitičkom pristupu, ipak, neće biti u fokusu njegov spomenuti praktičnopolitički aktivitet, već će biti sadržajno analizirana i prezentirana njegova naučno-akademska politička djelatnost.

Politološka i naučnoistraživačka misao Mirka Pejanovića može se diferencirati na njegov autorski i koautorski naučni rad, s jedne strane, te njegov urednički i kourednički naučni aktivitet, s druge strane. U prvom slučaju radi se o originalnim naučnim istraživanjima koja je koncipirao i finalizirao Mirko Pejanović, u skladu s aksiološkim postulatima slobode, jednakosti, pravde, mira, solidarnosti, demokratije, saradnje, autonomije, tolerancije i multikulturalizma, dok se u drugom slučaju radi o naučnim i projektnim istraživanjima koja je profesor Pejanović osmislio i urednički implementirao – čvrsto slijedeći već spomenute etičko-političke ideale i vrijednosti – tokom svoje duge i plodne akademske karijere.

Teorijsko-tematski okvir političke misli Mirka Pejanovića

Jedna od primarnih tema koju predano i detaljno naučno istražuje i analizira u svojim djelima Mirko Pejanović je *država Bosna i Hercegovina*, pri čemu fokus posebno stavlja na njen dugotrajni politički razvoj i njene raznovrsne političke izazove, što eklatantno demonstrira da država Bosna i Hercegovina u njegovom naučnom opusu figurira kao najznačajniji politički ideal na pijedestalu vrijednosti. Pejanović razvija do kraja iznijansiran i jasan pozitivnopatriotski odnos prema Bosni i Hercegovini, kao svojoj domovini i kolijevci, s kojom je čvrsto i neodvojivo povezana njegova socijalna egzistencija i politološko stvaralaštvo. (Pejanović, 2023a; 2021b; 2015a; 2013d; 2005c; 1997b) Ustavno-patriotski odnos prema državi Bosni i Hercegovini i paternalistička briga za njenu budućnost krasi cjelokupan politološki aktivitet akademika Mirka Pejanovića, pri čemu on odlučno kritizira i odbacuje svaki pokušaj destruktivne nacionalističke, fundamentalističke i imperijalističke diskreditacije njene političke perspektive, što je razumljivo s obzirom na to da svoju domovinu vidi kao libertansku, nezavisnu, cjelovitu, konsolidiranu, demokratsku i transnacionalno integriranu državu.

Dejtonske političke osnove i postdejtonska *demokratska konsolidacija*, ipak, presudno markiraju njegova istraživanja koja se odnose na bosanskohercegovačku državu, pri čemu on nedvosmisleno poziva na građansku i multikulturalnu transformaciju Bosne i Hercegovine i njeno distanciranje od etnokratskog i stabilokratskog režima vladavine koji je čine slabom i zarobljenom državom. Demokratska izgradnja i konsolidacija državne vlasti u Bosni i Hercegovini i anticipiranje vrijednosti euroatlantizma, u Pejanovićevom poimanju, nemaju alternativu i predstavljaju jedinu izvjesnu, pouzdanu i perspektivnu političku oazu u razvojnom profiliranju

bosanskohercegovačke države. (Pejanović, 2015a) Pejanovićeva vizija demokratije zasniva se na vrijednostima ideološke raznolikosti, političkog pluralizma, nezavisne i meritokratske javne uprave, humaniziranog socijalno-tržišnog kapitalizma, harmoničnog stranačkog takmičenja, slobodnih izbora, općeg prava glasa, autonomnog civilno-društvenog organiziranja, multikulturalizma i građanskog personalizma, što u potpunosti korespondira sa supstancijalnim obilježjima pluralističke demokratije u politologiji.

Pejanović istražuje i *mirovnu politiku*, pri čemu demonstrira jasno izbalansiran pacifistički svjetonazor u politici, i to prije svega u kontekstu detektiranja i identificiranja uloge Sjedinjenih Američkih Država u postizanju mira u Republici Bosni i Hercegovini. (Pejanović, 1995) Mir je etičko-politički ideal koji Pejanović postavlja na tron najviših vrijednosti, pa je razumljivo zbog čega nedvosmisleno smatra da pacifistička politika nema alternative. U tom kontekstu iznosi i tvrdi da je prije svega važna podrška Sjedinjenih Američkih Država, pored podrške drugih euroatlantskih država, u postizanju i očuvanju mira u Bosni i Hercegovini. Baš zbog toga državna politika Bosne i Hercegovine, u Pejanovićevom razumijevanju, treba biti u potpunosti umrežena u transnacionalnu politiku i saradnju, jer samo tako može neometano slijediti euroatlantski politički kurs, kao nužnu pretpostavku mirovne politike i pacifističkog svjetonazora.

U svojim ranim politološkim radovima, što je u skladu s kontekstualnim izazovima, Pejanović se predano bavio istraživanjem *delegatskog sistema predstavljanja* i detektiranjem uloge jugoslavenskih marksista u *izgradnji samoupravljanja*, zatim analiziranjem mogućnosti *ustavnog konstituisanja* i *društvenog organiziranja* te identificiranjem stvarne *uloge omladine* – kao jedne od najvažnijih ciljnih grupa u društvu – u monopartijskom socijalističkom sistemu vlasti. (Pejanović, 1989a; 1987; 1986a; 1981) Detektirane politološke teme imaju izuzetan libertanski i emancipatorski potencijal – s obzirom na to da se fokusiraju na političku autonomiju, kooperativnu politiku u zajednici i slobodu pojedinaca, ali i mogućnosti političkog sudjelovanja i protekcije građana u sferi praktične politike – zbog čega i figurira njihov poseban naučni značaj, a naročito imajući u vidu da je Pejanović provodio akcentirana tematska istraživanja u monističkom režimu vlasti. Ono što privlači posebnu pažnju jeste da je Pejanović u svojim istraživanjima prepoznao u omladini stvarnu društveno-političku snagu, što doprinosi funkcionalnoj izgradnji i demokratizaciji, čak, i političkih zajednica koje nisu utemeljene na pluralističko-demokratskoj političkoj osnovi.

Također, u njegovom naučnom stvaralaštvu važno mjesto zauzimaju i njegova koautorska naučna istraživanja i studije o *multikulturalizmu* i *suživotu bosanskohercegovačkog stanovništva*, kao i radovi u kojima se istraživački traga za otkrivanjem mogućnosti *optimiziranja uslova života građana* i *implementiranjem održivog povratka* kod povratničkih zajednica. (Pejanović i dr., 2020h) Napisao je i nekolicinu naučnih radova o *razvoju političkog pluralizma* u postsocijalističkim

državama, što figurira kao jedna od njegovih fokusnih istraživačkih tema, pri čemu u komparativnoj perspektivi posebno istražuje specifičnosti demokratizacije u Bosni i Hercegovini i Sloveniji. (Pejanović i dr., 2006d) Propituje Mirko Pejanović u libertanskom istraživačkom diskursu i *ulogu civilno-društvenih organizacija u javnim poslovima*, a posebno se koncentrira na ulogu Srpskog građanskog vijeća u izgradnji stabilne Republike Bosne i Hercegovine i to u vrijeme nametnutog vanrednog stanja i agresivnog rata protiv države Bosne i Hercegovine. (Pejanović, 1994) S obzirom na to da je njegov istraživačko-politološki dijapazon zaista vrlo širok i tematski raznovrsan, recimo, Pejanović se krajem osamdesetih godina dvadesetog stoljeća – u koautorskom angažmanu – koncentrirao na analize iz oblasti *marksizma* i *samoupravljanja* u socijalističkoj Jugoslaviji – što je publicirano u udžbeničkoj formi – ali i na kritičko ispitivanje *društveno-ekonomskog standarda omladine* u socijalističkoj Bosni i Hercegovini. (Pejanović, 1989c; 1986c) Ipak, među njegovim koautorskim radovima posebno mjesto zauzimaju objavljene knjige i studije o *lokalnoj i regionalnoj samoupravi*, *gradskoj autonomiji*, *regionalizmu*, *euroregijama* i *politici regionalizacije*. (Pejanović i dr., 2020e; Pejanović i Sadiković, 2012e) Grad Sarajevo i država Bosna i Hercegovina nalaze se u središtu njegovih analitičkih osvrta i naučnih istraživanja iz oblasti lokalne samouprave, gradske autonomije i regionalizma, pa, razumljivo, više njegovih naučnih radova ima spomenute kontekstualne odrednice.

Publicirani naučni radovi Mirka Pejanovića u knjigama, zbornicima i časopisima uključuju veoma slojevit tematski okvir. Bolje rečeno, on ima enciklopedijski pristup – s aspekta savremene politologije – u istraživačkom izboru raznovrsnih politoloških tema. Tako se orijentira na istraživanje *državne vlasti*, *političkih stranaka*, *etničke i vjerske strukture stanovništva*, *statusa vjerskih zajednica*, *demografsko-migracijskih problema*, *geopolitičkih izazova*, *euroatlantskih integracija*, *uloge međunarodne zajednice*, *političkog pluralizma*, *izbornog zakonodavstva*, *parlamentarne demokratije*, *političke saradnje i dogovaranja*, *stanja političke kulture*, *demokratske konsolidacije*, *konsensualne politike*, *ustavnih reformi*, *regionalizacijske politike*, *obrazovne politike*, *ljudskih prava*, *multikulturalizma* i *nacionalne ravnopravnosti* u postdejtonskoj Bosni i Hercegovini. (Pejanović, 2024a; 2023b; 2022a; 2021c; 2020c; 2019; 2017b; 2016d; 2010a; 2005b; 1997a) Posebno mjesto zauzimaju njegovi naučni radovi i studije o *lokalnoj i regionalnoj samoupravi*, *participativnoj demokratiji u lokalnim zajednicama*, *međugradskoj saradnji u makroregijama* i *gradskoj autonomiji* – pri čemu u istraživački fokus stavlja gradove Sarajevo, Mostar i Tuzlu – što samo dodatno ukazuje na slojevitost i sveukupni značaj njegove intelektualne i političke misli. (Pejanović, 2022a; 2003; 1998b) Pejanovićeva vizija *savremene i postdejtonske Bosne i Hercegovine* – čija su budućnost i perspektiva neodvojivi od ciljeva politike euroatlantizma – utemeljena je na idejama i aksiologiji bosanskohercegovačke antifašističke politike, koja je oblikovana u Drugom svjetskom ratu kroz politički angažman, zasluge i akte

Zemaljskog antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Bosne i Hercegovine, a na tim političkim osnovama provedeno je uspješno i referendumsko odlučivanje građana o nacionalnom samoopredjeljenju Bosne i Hercegovine početkom devedesetih godina dvadesetog stoljeća. Univerzitetski profesor i akademik Mirko Pejanović publicirao je više naučnih radova i iz oblasti *historije političke misli*, pa je tako implementirao naučna istraživanja i publicirao naučne studije o političkoj i intelektualnoj misli Adila Zulfikarpašića, Džemala Bijedića, Alije Izetbegovića i Arifa Tanovića, a uz to objavio i druge studije iz tog politološkog miljea koje se koncentriraju na Napretkov model razvoja nacionalne kulture hrvatskog naroda u bosanskohercegovačkom multietničkom društvu te multikulturalni angažman Srpskog građanskog vijeća u postdejtonskoj Bosni i Hercegovini. (Pejanović, 2021a; 2018b; 2012d; 2007b; 2001b) Neki njegovi naučni radovi imaju uveliko izražene atribucije *kritičko-političkih refleksija* kao, na primjer, studije o referendumu za nezavisnost Bosne i Hercegovine, odbrani Sarajeva tokom opsade, javnom aktivitetu i doprinosu Instituta za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava Univerziteta u Sarajevu, kao i kritička studija o destruktivnom karakteru Miloševićeve politike ekspanzionističkog nacionalizma. (Pejanović, 2021e; 2013c) Rani politološki aktivitet Mirka Pejanovića, u skiciranom naučnom pogledu, slijedi, razumljivo, njegove rane monografske preferencije – što dodatno ukazuje na značaj, sistematičnost i autentičnost Pejanovićeve politološke misli – a taj naučni aktivitet uključuje njegove studije o *delegatskom sistemu predstavljanja*, *radničkom socijalističkom samoupravljanju*, *vijećima udruženog rada kao paradigmi industrijske demokratije* i *ulozi socijalističke omladine u sistemu socijalističke samoupravne demokratije*. (Pejanović, 1989b; 1986b; 1978) Sve to eklatantno i nedvosmisleno ukazuje na naučnu originalnost, politološku relevantnost, tematsku slojevitost i enciklopedijski karakter političke misli akademika Mirka Pejanovića, što reprezentira neizostavan doprinos modernoj političkoj misli u Bosni i Hercegovini.

Pejanovićeva urednička i kourednička uloga u koncipiranju i publiciranju naučnih zbornika je impozantna, jer ima zaista sadržajan i raznolik tematski djelokrug, a njegov doprinos u ovoj sferi naučnog aktiviteta opravdan je i svrhovit u svim segmentima, tj. i s naučnog, ali i s društvenog aspekta. U tom naučnom domenu publicirana su naučna istraživanja – pod nadzorom univerzitetskog profesora i akademika Mirka Pejanovića – iz oblasti *savremene državnosti Bosne i Hercegovine*, pri čemu je posebno apostrofiran sintetički politički okvir koji pokušava harmonizirati bosanskohercegovačko historijsko naslijeđe i političku tradiciju – posebno onu što korespondira s bosanskohercegovačkom antifašističkom politikom i narodnooslobodilačkom borbom u toku Drugog svjetskog rata – s modernim političkim izazovima, ekonomskim rizicima i geopolitičkim promjenama. (Pejanović, 2024d; 2020g) Prikazani doprinos uključuje i veći broj naučnih istraživanja iz oblasti *lokalne i regionalne samouprave*, *lokalnog razvoja*, *međuregionalne saradnje*, *makroregija* i *regionalizacije*, pri čemu se akcenat uglavnom stavlja na socijalne,

političke, pravne, populacijske, razvojne, reformske, organizacijske, participacijske, socijalizacijske i ekonomske segmente u tim istraživanjima. (Pejanović / Domazet, 2024c: 244; Pejanović, 2022b) Pored apostrofiranog naučnog aktiviteta, uzmimo, tu su zastupljena i naučna istraživanja o *razvoju političkog pluralizma* u Sloveniji i Bosni Hercegovini, *ulozi nauke i visokog obrazovanja* u razvitku države Bosne i Hercegovine te istraživanja iz *oblasti socijalne i političke misli*, poput onog koje se koncentrira na doprinos akademika Ivana Cvitkovića razvoju sociologije religije.

Naučni i aksiološki potencijal političke misli Mirka Pejanovića

Profiliran i odmjeren kritičko-analitički pristup politološkim istraživanjima Mirka Pejanovića, u osnovi, producirao je referentni okvir njegove prepoznatljive, autentične i markantne naučno-aksiološke misli. Pejanovićevu političku misao krasi *libertanski odnos* prema svijetu politike i javnih poslova, što je moguće sagledati na osnovu njegovog pluralističkog poimanja demokratije, uloge pojedinca u zajednici, odnosa prema društvenoj redistribuciji i političkoj participaciji građana. Njegovu političku misao u značajnoj mjeri određuje *pozitivnopatriotski odnos prema domovini*, državi Bosni i Hercegovini, koju locira na tron najvećih političkih vrijednosti, zbog čega u svojim naučnim radovima beskompromisno i neumorno traga za njenim političkim napretkom, blagostanjem, stabilnošću i perspektivom. U političkoj misli Mirka Pejanovića se, sasvim je to evidentno, neskriveno preferira *politika internacionalizma*, i to u formi euroatlantskih integracija, transnacionalne političke suradnje, kolektivne sigurnosti, humanitarne politike, slobodne trgovine i makroregionalnog udruživanja. Takva politička vizija nema političku alternativu i ona predstavlja političku matricu buduće državne i globalne politike, koju akademik Pejanović bezuvjetno preferira, i to u skladu s temeljnim principima liberalnog i socijalističkog internacionalizma.

Jedna od političkih vrijednosti koju Mirko Pejanović beskompromisno brani i promovira u svojim naučnim radovima je *multikulturalizam*, koji neodvojivo prate ideje nacionalne ravnopravnosti, vjerske autonomije, građanske solidarnosti, međuetničke tolerancije i socijalne pravde, što je vjerovatno uvjetovano i predestinirano Pejanovićevim socijalističkim svjetonazorom i heterogenim bosanskohercegovačkim političkim kontekstom. U svojim djelima akademik Pejanović neumorno traga za *idejom slobode*, koja se u demokratskoj državi treba realizirati kroz ostvarenje pune građanske autonomije u javnim poslovima. U tom smislu najveći značaj ima osigurana *politička autonomija građana u lokalnoj politici*, s obzirom na to da je taj nivo vlasti najbliži pojedincima i najviše se reflektira na njihov životni standard, sigurnost, blagostanje i općenito kvalitetu života. U *politici regionalizacije* profesor Pejanović prepoznaje integrativni politički faktor, koji prirodnim putem harmonizira odnose u političkoj zajednici, ali, uz to, doprinosi očuvanju i zaštiti grupnih prava pojedinaca iz različitih teritorijalnih i neteritorijalnih identitetskih skupina.

Odnos prema *pacifičkoj politici* i *saradnji u sferi javnih poslova* otkriva i teorijsko-politološku i političku poziciju akademika Mirka Pejanovića, koji otvoreno i bez ikakve dileme preferira i prihvata emancipatorsku aksiologiju u politologiji te demokratiju i diplomatiju kao političke vrijednosti u sferi praktične politike i državnih poslova. Mirko Pejanović u aristotelovskom smislu razumijeva smisao građanske egzistencije, odnosno on bezuvjetno vjeruje u značaj *participativne politike* i učestalog političkog sudjelovanja građana u odlučivanju o javnim poslovima. U njegovom shvatanju demokratske politike pojedinci trebaju participirati u regulaciji javnih poslova na raznovrsne načine, i kao građani, i kao članovi različitih civilno-društvenih skupina, ali i kao kandidati političkih stranaka, zbog čega takvo poimanje vladavine naroda u teorijskom smislu pripada *modelu pluralističke demokratije*. Imajući sve to u vidu, razumljivo je konstatirati da politička misao univerzitetskog profesora i akademika Mirka Pejanovića ima autentičan libertansko-emancipatorski karakter.

Zaključna razmatranja

Iako apostrofirani i elaborirani naučni radovi čine noseću osnovu političke misli akademika Mirka Pejanovića, ipak ne treba izostaviti, ali ni minimizirati njegovu aktivnu i afirmativnu političku ulogu u sferi praktične politike u Bosni i Hercegovini, kao ni njegov akademski doprinos funkcioniranju i razvoju Fakulteta političkih nauka Univerziteta u Sarajevu i Akademije nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, što, razumljivo, već po sebi reprezentira posebnu vrijednost i dodatni zalog savremenoj bosanskohercegovačkoj političkoj i intelektualnoj misli. Osim što je dao nenadoknadiv doprinos organizacijskom razvoju i funkcioniranju tih naučnih institucija, on je inicirao i uspješno implementirao veći broj naučnih istraživanja u okviru tih naučnih ustanova, što reprezentira izuzetan dar i poticajan čin daljem razvoju političkih i društvenih nauka u Bosni Hercegovini. U tom smislu treba konstatirati da je univerzitetski profesor i akademik Mirko Pejanović jedan od rijetkih pripadnika moderne bosanskohercegovačke intelektualne elite koji je istovremeno aktivno participirao i u akademsko-naučnom stvaralaštvu – što je prezentirano u prethodnoj kritičko-politološkoj analizi – ali i u sferi praktične politike, i to kao aktivan političar u sferi izvršne i parlamentarne vlasti te, uz to, i kao politički ideolog i funkcioner u miljeu socijaldemokratske partijske politike.

Politička misao Mirka Pejanovića ima humanistički, pacifistički i patriotski karakter, jer funkcionalno sintetizira vrijednosti heterogenog historijsko-tradicijskog naslijeđa u Bosni i Hercegovini i savremene političke, društvene i identitetske izazove, što je nužna pretpostavka za multikulturalnu politiku i općenito političku perspektivu u doba globalizacijske i transnacionalne politike. Njegov doprinos razvoju politologije u Bosni i Hercegovini je zaista nemjerljiv, posebno u oblasti lokalne i regionalne samouprave, javne uprave i političkih sistema, s obzirom na to da je na predmetima iz tih naučnih polja nekoliko decenija predavao generacijama studenata, a u tom

politološkom miljeu implementirao je i veliki broj izuzetnih naučnih istraživanja. Zbog svega toga univerzitetskom profesoru i akademiku Mirku Pejanoviću pripada posebno mjesto u savremenoj bosanskohercegovačkoj političkoj misli, što je i razumljivo ako se ima u vidu njegov ukupni naučni doprinos razvoju moderne politologije i općenito društvenih nauka u Bosni i Hercegovini.

Literatura

Čičić, Muris; Pejanović, Mirko; Turulja, Lejla; Arslanagić-Kalajdžić, Maja; Kadić-Maglajlić, Selma; Husić-Mehmedović, Melika; Avdagić, Amra (2020) *Pretpostavke i pravci unapređenja kvalitete života i kreiranja stimulativnog okruženja za povratnike*, Posebna izdanja CXCII, Centar za sistemska istraživanja 7, Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, Sarajevo.

Ibrahimagić, Omer; Trnka, Kasim; Pejanović, Mirko (1989) *Marksizam i socijalističko samoupravljanje: udžbenik za II razred srednjeg usmjerenog obrazovanja*, 1. izd., Svjetlost, Sarajevo.

Pejanović, Mirko (1978) Savez socijalističke omladine u sistemu socijalističke samoupravne demokratije, *Opredjeljenja*, god. VI, br. 6, 53-65.

Pejanović, Mirko (1981) *Delegacije i delegatska tijela: ustavno konstituisanje u SR Bosni i Hercegovini*, Službeni list SR BiH – Svjetlost – Republički zavod za javnu upravu, Sarajevo.

Pejanović, Mirko (1986a) *Društveno organizovanje i uloga omladine u političkom sistemu*, Centar društvenih aktivnosti RK SSO BiH, Sarajevo.

Pejanović, Mirko (1986b) Koncepcija slobodnog udruženog rada i "nacionalne ekonomije", *Sveske*, god. IV, br. 13–14, 405-413.

Pejanović, Mirko (1987) *Savez komunista u samoupravnom razvoju društva*, Oslobođenje, Sarajevo.

Pejanović, Mirko (1988) Vijeće udruženog rada – izraz autentičnih interesa radničke klase, *Sveske*, god. VI, br. 22–23, 193-197.

Pejanović, Mirko (1989a) *Delegatsko odlučivanje u skupštinama društveno-političkih zajednica*, "Veselin Masleša" – Službeni list SR BiH, Sarajevo.

Pejanović, Mirko (1989b) Ispoljavanje i sinteza interesa pluralizma samoupravnih interesa u delegatskom odlučivanju, *Opredjeljenja*, god. XX, br. 3, 17-38.

Pejanović, Mirko (1991) Saradnja i dogovaranje, *Odjek*, god. XLIII, br. 23–24, 3.

Pejanović, Mirko (1994) *Srpsko građansko vijeće i budućnost R BiH / Mirko Pejanović. Konstitutivnost i država / Halid Čaušević. Nacija – konstitutivni ili autohtoni element / Omer Ibrahimagić*, Vijeće Kongresa bosanskomuslimanskih intelektualaca, Sarajevo.

Pejanović, Mirko (1995) *Amerika i mirovno rješenje za Bosnu i Hercegovinu*, Vijeće Kongresa bošnjačkih intelektualaca, Sarajevo.

Pejanović, Mirko (1997a) Međunarodna zajednica i država Bosna i Hercegovina, u: Imamović, Mustafa (ur.) *Agresija na Bosnu i Hercegovinu i borba za njen opstanak 1992.–1995. godine*, Pravni fakultet Univerziteta, Sarajevo, 155-160.

Pejanović, Mirko (1997b) *Sadašnjost i politička budućnost Bosne i Hercegovine*, Vijeće Kongresa bošnjačkih intelektualaca, Sarajevo.
Pejanović, Mirko (1997c) Univerzalne vrijednosti kao kriterij, *Hrvatski narodni godišnjak za 1997. godinu*, HKD Napredak, Sarajevo, 389-390.
Pejanović, Mirko (1997d) Uvodna riječ i diskusija, u: Pejanović, Mirko (ur.) *Okrugli sto Deklaracija o ljudskom pravu na političku i nacionalnu ravnopravnost*, Srpsko građansko vijeće Bosne i Hercegovine, Sarajevo, 5-6, 14, 65-66, 70.
Pejanović, Mirko (1998a) Ljudska prava i Dejtonski sporazum: uvodno izlaganje, u: *Okrugli sto Ljudska prava i Dejtonski sporazum: konstitutivnost građana i naroda*, Srpsko građansko vijeće – građanski pokret za ravnopravnost – Hrvatsko narodno vijeće – Vijeće kongresa bošnjačkih intelektualaca – Krug 99, Sarajevo, 5-9.
Pejanović, Mirko (1998b) Mogućnosti organizovanja grada Tuzle kao jedinice lokalne samouprave, *Okrugli sto Stanje i razvoj lokalne i regionalne samouprave u svjetlu demokratizacije odnosa u BiH, Tuzla, 20. maj 1998. godine*, Forum građana Tuzle, Tuzla, 5-8, 17, 33-34.
Pejanović, Mirko (1998c) Politički pluralizam u postdejtonskom društvenom razvoju Bosne i Hercegovine, u: *Zbornik radova sa okruglog stola Politički pluralizam u demokratskoj tranziciji Bosne i Hercegovine*, Programski odbor projekta Bosna i Hercegovina – mogućnosti i perspektive razvoja, Sarajevo, 47-52.
Pejanović, Mirko (1999a) *Bosansko pitanje i Srbi u Bosni i Hercegovini*, Bosanska knjiga, Sarajevo.
Pejanović, Mirko (1999b) Država Bosna i Hercegovina i vjerske zajednice, *Znakovi vremena*, god. 3, br. 5–6, 74-77.
Pejanović, Mirko (2000a) Bosna i Hercegovina i evropske integracije na početku XXI stoljeća, *Socijaldemokrat*, god. I, br. 4, 143-152.
Pejanović, Mirko (2000b) Ustavno-pravni i politološki aspekti razvoja lokalne samouprave u Bosni i Hercegovini, *Pravna misao*, god. 31, tematski broj, 5-12.
Pejanović, Mirko (2001a) Platforma o djelovanju Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine u ratnim uslovima i politički razvitak BiH u postdejtonskom vremenu, *Glas antifašista*, god. V, br. 20, 7-10.
Pejanović, Mirko (2001b) Ravnopravnost i državnost u Bosni i Hercegovini u teorijskom opusu akademika Arifa Tanovića, u: Premec, Vladimir (ur.) *Sedamdesetpet godina Arifa Tanovića, Sarajevo, Jubilarni simpozij, 5. decembra/studenog 2000*, Posebna izdanja CXIV, Odjeljenje društvenih nauka 34, ANUBiH, Sarajevo, 219-228.
Pejanović, Mirko (2001c) Ustavna ravnopravnost naroda u Bosni i Hercegovini u kontekstu provođenja Dejtonskog mirovnog sporazuma i jednake zaštite ljudskih prava, *Ljudska prava*, god. II, br. 1–2, 63-72.
Pejanović, Mirko (2003) Položaj i ustrojstvo gradova u Federaciji BiH sa posebnim osvrtom na razvoj lokalne samouprave u gradu Mostaru, u: Pejanović, Mirko; Turčilo, Lejla (ur.) *Okrugli sto Položaj i ustrojstvo gradova u Federaciji BiH sa posebnim osvrtom na razvoj lokalne samouprave u gradu Mostaru (zbornik saopštenja i diskusija) Mostar, 24 maj 2003*, Fakultet političkih nauka, Sarajevo: 23-33.
Pejanović, Mirko (2004) Provođenje amandmana o konstitutivnosti naroda u Federaciji BiH i Republici Srpskoj, *Pravna misao*, god. 35, br. 7–8, 4-11.
Pejanović, Mirko (2005a) Novo političko ustrojstvo Bosne i Hercegovine kao pretpostavka integracije u Evropsku uniju, u: Droca, Veljko (ur.) *Bosna i Hercegovina pred*

izazovom evropske budućnosti i novog političkog ustrojstva, Srpsko građansko vijeće – Vijeće kongresa bošnjačkih intelektualaca – Hrvatsko narodno vijeće – Asocijacija nezavisnih intelektualaca Krug 99, Sarajevo, 68-75.

Pejanović, Mirko (2005b) Osnovne karakteristike razvoja političkog pluralizma u Bosni i Hercegovini 1989–2003, *Pregled*, br. 1–2, 49-74.

Pejanović, Mirko (2005c) *Politički razvitak Bosne i Hercegovine u postdejtonskom periodu*, Šahinpašić, Sarajevo.

Pejanović, Mirko (2006a) Ideje za promjene političkog ustrojstva Bosne i Hercegovine, u: *Zbornik radova Znanstveni/naučni skup Daytonsko-pariški mirovni sporazum: deset godina poslije – stanje i perspektive, Mostar, 14. prosinca/decembra 2005. godine*, Organizacijski odbor za obilježavanje desete obljetnice Daytonsko-pariškog mirovnog sporazuma, Mostar, 71-79.

Pejanović, Mirko (2006b) Izborna volja građana kao osnova društvene moći i odgovornosti opštinskog načelnika u vršenju lokalne vlasti, *Godišnjak Fakulteta političkih nauka*, br. 1, 116-129.

Pejanović, Mirko (2007a) Istorijsko oblikovanje regija i mogućnosti uspostave regionalne strukture Bosne i Hercegovine u postdejtonskom periodu, *Godišnjak Fakulteta političkih nauka*, br. 2, 65-89.

Pejanović, Mirko (2007b) Napretkov model razvoja nacionalne kulture hrvatskog naroda u multietničkom BiH društvu, u: Drmić, Ilija; Josipović, Marko (ur.) *Stoljeće HKD "Napredak" 1902–2002: zbornik radova znanstvenoga simpozija povodom 100-te obljetnice osnutka HKD "Napredak" održanog 6. i 7. rujna 2002*, "Napredak", Sarajevo – Zagreb, 567-576.

Pejanović, Mirko (2007c) Titova vizija državnosti BiH u jugoslavenskoj federaciji (1943–1980), u: *Tito i Bosna i Hercegovina: regionalni naučni skup, Sarajevo, 18. novembar 2006: zbornik radova*, Savez društava Tito u Bosni i Hercegovini, Sarajevo, 129-138.

Pejanović, Mirko (2008) Istorijsko oblikovanje regija i mogućnost uspostavljanja regionalne strukture BiH u postdejtonskom periodu, u: Osmanković, Jasmina; Pejanović, Mirko; Tihi, Boris (ur.) *Euroregije i jugoistočna Evropa*, Fakultet političkih nauka – Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine – Ekonomski institut, Sarajevo, 45-67.

Pejanović, Mirko (2010a) Demografsko-migracijski problemi u posljeratnoj Bosni i Hercegovini, u: Markešić, I., Mesić, S., Komšić, I., Filandra, Š., Kukić, S., Vukšić, T., Brkić, M., Cvitković, I., Ivanković, Ž., Markešić, L., Kristić, A. (ur.) *Hrvati u BiH: ustavni položaj, kulturni razvoj i nacionalni identitet*, Pravni fakultet, Centar za demokraciju i pravo Miko Tripalo, Zagreb, 35-45.

Pejanović, Mirko (2010b) Društvene i političke pretpostavke ustavne reforme u Bosni i Hercegovini tokom procesa integracije u Evropsku uniju, *Pregled*, god. LI, br. 3, 53-70.

Pejanović, Mirko (2010c) Protivrječnosti odlučivanja u Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine: problemi uspostave konsenzusa unutar parlamentarne većine, u: Abazović, Dino; Hammer, Stefan (ur.) *Bosna i Hercegovina petnaest godina nakon Daytona: političko-pravni aspekti demokratske konsolidacije u postkonfliktnom periodu*, Fakultet političkih nauka, Institut za društvena istraživanja, Sarajevo, 77-86.

Pejanović, Mirko (2011a) Demokratska konsolidacija i mogućnost uspostave konsenzusa o ustavnoj reformi u Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine, u: Bašić, Hazim;

Muslić, Fuada (ur.) *Zbornik radova Međunarodni simpozij Bosna i Hercegovina – 15 godina Dejtonskog mirovnog sporazuma, sarajevo, 18–19. januar 2011.*, Univerzitet, Sarajevo, 43-55.

Pejanović, Mirko (2011b) O našem religijskom iskustvu, *Pregled*, god. LII, br. 3, 247-252.

Pejanović, Mirko (2012a) Budućnost Bosne i Hercegovine u budućnosti Evrope, u: *Bosna i Hercegovina i euro-atlantske integracije – trenutni izazovi i perspektive: zbornik radova međunarodne naučne konferencije 9–10. maj 2012. godine*, Pravni fakultet – NATO Headquarters, Bihać – Sarajevo, 3-17.

Pejanović, Mirko (2012b) Društveno-istorijski značaj referenduma iz 1992. godine za razvoj državnosti Bosne i Hercegovine, *Pregled*, god. LIII, br. 1, 11-30.

Pejanović, Mirko (2012c) Pitanje sigurnosti u Bosni i Hercegovini, *Pregled*, god. LIII, br. 3, 241-246.

Pejanović, Mirko (2012d) Politički i državnički pristup Alije Izetbegovića u rješavanju pitanja opstanka SFRJ i nezavisnosti Bosne i Hercegovine, u: *Disolucija Jugoslavije: procesi, uzroci i pozicija Bosne i Hercegovine kroz prizmu djelovanja političkog vodstva na čelu sa Alijom Izetbegovićem: Sarajevo, 4. decembar 2010., zbornik radova međunarodnog simpozija*, Muzej "Alija Izetbegović", Sarajevo, 31-39.

Pejanović, Mirko (2013a) Bosna i Hercegovina od ZAVNOBiH-a do Daytonskog sporazuma: kontinuitet izgradnje državnosti u XX stoljeću, *Historijska traganja*, br. 12, 27-48.

Pejanović, Mirko (2013b) Društveno-istorijske pretpostavke konsenzusa parlamentarnih stranaka za promjene Ustava Bosne i Hercegovine, *Pravna misao*, br. 44, 7-19.

Pejanović, Mirko (2013c) Milošević i rat u Bosni i Hercegovini, *Pregled*, god. LIV, br. 3, 179-184.

Pejanović, Mirko (2013d) *Ogledi o državnosti i političkom razvoju Bosne i Hercegovine: studije, članci, intervjui*, 3. dop. izd., Šahipašić, Sarajevo.

Pejanović, Mirko (2013e) Ustavno-zakonska uloga lokalnih vlasti u ekonomskom i infrastrukturnom razvoju opština i gradova u Bosni i Hercegovini, *Pregled*, god. LIV, br. 3, 135-160.

Pejanović, Mirko (2014a) Društveno-istorijski razvoj lokalne samouprave u Bosni i Hercegovini u XX stoljeću, *Pregled*, god. LV, br. 3, 27-70.

Pejanović, Mirko (2014b) Obraćanja i izlaganja eminentnih učesnika povodom obilježavanja dvadesetdvogodišnjeg rada i funkcionisanja Instituta za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava Univerziteta u Sarajevu, 29. 5. 2014. (Prof. dr. Mirko Pejanović – Dopisni član ANUBiH-a), *Pregled*, god. LV, br. 2, 115-117.

Pejanović, Mirko (2015a) *Država Bosna i Hercegovina i demokratija*, University Press – Magistrat izdanja, Sarajevo.

Pejanović, Mirko (2015b) Pogledi istraživača o fenomenu odbrane Sarajeva u opsadi 1992–1995, *Pregled*, god. LVI, br. 2, 95-100.

Pejanović, Mirko (2015c) Stanje političke kulture u BiH, *Hum*, god. X, br. 13, 215-219.

Pejanović, Mirko (2016a) Bosna i Hercegovina u procesu integracije u Evropsku uniju, *Pregled*, god. LVII, br. 3, 209-214.

Pejanović, Mirko (2016b) Država Bosna i Hercegovina od međunarodnog priznanja suverenog položaja do članstva u EU i NATO-savezu, *Pregled*, god. LVII, br. 1, 9-28.

Pejanović, Mirko (2016c) Grad Sarajevo u međugradskoj saradnji glavnih gradova zemalja jugoistočne i centralne Evrope, u: Osmanković, Jasmina; Pejanović, Mirko; Tihi, Boris (ur.) *Međunarodna naučna konferencija Mjesto i uloga glavnih gradova SEE*

(Jugoistočne Evrope) u razvoju međuregionalne i međudržavne suradnje u okviru Dunavske i Jadransko-jonske evropske makroregije, Sarajevo 19. septembra/rujna 2015. godine, Zbornik radova, Posebna izdanja CLXIV, Odjeljenje društvenih nauka 6, Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, Sarajevo, 58-68.

Pejanović, Mirko (2016d) Odnos državne strukture prema razvoju bolonjskog modela studija, *Pregled*, god. LVII, br. 2, 221-232.

Pejanović, Mirko (2016e) Politički pluralizam i parlamentarna demokratija u Bosni i Hercegovini u postdejtonskom vremenu, u: Pejanović, Mirko; Šehić Zijad (ur.) *Simpozij Daytonski mirovni sporazum i budućnost Bosne i Hercegovine, Sarajevo, 19. novembra/studenoga 2015. godine, Zbornik radova*, Posebna izdanja CLXVI, Odjeljenje društvenih nauka 7, Odjeljenje humanističkih nauka 44, Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, Sarajevo, 193-210.

Pejanović, Mirko (2017a) Bosna i Hercegovina i geopolitičke promjene u Evropi i svijetu na početku XXI stoljeća, u: Cvitković, Ivan; Pejanović, Mirko (ur.) *Geopolitičke promjene u svijetu i Evropi i položaj Bosne i Hercegovine. Zbornik radova. Okrugli stol, Sarajevo, 8. decembra/prosinca 2016. godine*, Posebna izdanja CLXXI, Odjeljenje društvenih nauka 8, Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, Sarajevo, 42-58.

Pejanović, Mirko (2017b) Dosezi i pretpostavke ubrzanja integracije Bosne i Hercegovine u Evropsku uniju i NATO savez, *Pregled*, god. LVIII, br. 3, 1-15.

Pejanović, Mirko (2017c) Promjena etničke strukture opština u Bosni i Hercegovini prema popisu stanovništva 2013. godine, u: Cvitković, Ivan (ur.) *Demografske i etničke promjene u BiH*, Posebna izdanja CLXXI, Odjeljenje društvenih nauka 9, Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, Sarajevo, 70-92.

Pejanović, Mirko (2017d) Titova vizija državnosti BiH u jugoslavenskoj federaciji (1943–1946), u: Pekić, Milan (ur.) *Tito i mi: jučer, danas, sutra*, 2. dopunjeno i izmijenjeno izd., SUBNOR BiH, Sarajevo, 131-147.

Pejanović, Mirko (2018a) Društveno-istorijske pretpostavke ustavne reforme u postdejtonskom političkom razvoju Bosne i Hercegovine, *Pravna misao*, god. 49, br. 9–10, 7-21.

Pejanović, Mirko (2018b) Džemal Bijedić u ulozi predsjednika Skupštine SR Bosne i Hercegovine 1967–1971, u: Kamberović, Husnija (ur.) *Džemal Bijedić – 100 godina od rođenja i 40 godina od smrti: zbornik radova*, Univerzitet "Džemal Bijedić", Mostar, 121-142.

Pejanović, Mirko (2019) Kontinuitet razvoja državnosti Bosne i Hercegovine od Prvog zasjedanja ZAVNOBiH-a 1943. godine do referenduma građana o suverenosti i nezavisnosti 1992. godine, u: Pašalić Kreso, Adila; Pejanović Mirko; Katz, Vera (ur.) *Međunarodna naučna konferencija 75. godišnjica Prvog zasjedanja ZAVNOBiH-a: povijesna utemeljenost obnovljene državnosti Bosne i Hercegovine u 20. i 21. stoljeću, Sarajevo, 24. i 25. aprila 2019. godine. Zbornik radova*, Posebna izdanja CLXXIX, Odjeljenje društvenih nauka 11/1, Odjeljenje humanističkih nauka 46/1, Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, Sarajevo, 13-32.

Pejanović, Mirko (2020a) Dejtonski mirovni sporazum – preokret u istorijskoj opstojnosti Bosne i Hercegovine, *Dijalog*, br. 1–2, 9-28.

Pejanović, Mirko (2020b) Društveno-istorijski kontekst opstojnosti i razvoja države Bosne i Hercegovine u postdejtonskom vremenu, u: Juzbašić, Dževad; Šehić, Zijad (ur.)

Prilozi o historiografiji Bosne i Hercegovine (2001–2017) II, Posebna izdanja CLXXXVII, Odjeljenje humanističkih nauka 47/2, Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, Sarajevo, 211-229.

Pejanović, Mirko (2020c) Pretpostavke ubrzanja integracije Bosne i Hercegovine u Evropsku uniju, *Pregled*, god. LII, br. 2, 69-89.

Pejanović, Mirko (2020d) Značaj odluka Drugog zasjedanja ZAVNOBiH-a za uspostavu i razvoj državnih institucija Federalne Bosne i Hercegovine, *Pravna misao*, god. 51, br. 7–8, 27-46.

Pejanović, Mirko (2021a) Doprinos Adila Zulfikarpašića oblikovanju mirovnog sporazuma za Bosnu i Hercegovinu s deset multietničkih provincija 1992. i 1993. u Ženevi, u: Bandžović, Safet (ur.) *Adil Zulfikarpašić i liberalne političke inicijative: zbornik radova*, Bošnjački institut – Fondacija Adila Zulfikarpašića, Sarajevo, 129-134.

Pejanović, Mirko (2021b) *Državnost Bosne i Hercegovine u XX. i XXI. stoljeću: studije, članci, intervjui*, University Press, Sarajevo.

Pejanović, Mirko (2021c) Ideje za reformu Izbornog zakonodavstva, u: Cvitković, Ivan (ur.) *Reforma izbornog zakonodavstva Bosne i Hercegovine: zbornik radova*, Posebna izdanja CXCVIII, Odjeljenje društvenih nauka 17, Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, Sarajevo, 227-238.

Pejanović, Mirko (2021d) Obrazovanje prve Narodne vlade na Trećem zasjedanju ZAVNOBIH-a predstavlja dovršetak konstitucije državne vlasti federalne Bosne i Hercegovine, u: Simović, Miodrag; Pejanović Mirko; Šehić, Zijad (ur.) *75. godišnjica Trećeg zasjedanja ZAVNOBiH-a: uloga Trećeg zasjedanja ZAVNOBiH-a u društvenom i političkom razvoju Bosne i Hercegovine*, Posebna izdanja CXCIII, Odjeljenje društvenih nauka 15, Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, Sarajevo, 43-62.

Pejanović, Mirko (2021e) Referendum građana BiH 1992. godine predstavlja izraz demokratske volje građana za suvereni i nezavisni državnopravni status Bosne i Hercegovine u istorijskom vremenu disolucije SFRJ-a, *Pravna misao*, god. 52, br. 1–2, 27-46.

Pejanović, Mirko (2022a) Ustavno-pravni položaj Grada Sarajeva u postdejtonskom periodu sa uklonom na mogućnost reforme nadležnosti i teritorijalne organizacije, u: Pejanović, Mirko (ur.) *Međunarodna naučna konferencija Političko-pravni i zakonski položaj Grada Sarajeva u sistemu lokalne samouprave u Bosni i Hercegovini: mogućnosti reforme nadležnosti i teritorijalne organizacije. Sarajevo, 30. novembra 2022. godine. Zbornik radova*, Posebna izdanja CCIV, Odjeljenje društvenih nauka, Centar za istraživanje razvoja lokalne i regionalne samouprave 1, Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, Sarajevo, 27-39.

Pejanović, Mirko (2023a) *Bosna i Hercegovina 30 godina od sticanja nezavisnosti (studije, članci, recenzije knjiga)*, UMHIS, Sarajevo.

Pejanović, Mirko (2023b) Geopolitičke promjene u Evropi i svijetu i mogućnost ubrzanja integracije Bosne i Hercegovine u Evropsku uniju, *Pravna misao*, god. 54, br. 7–8, 22-39.

Pejanović, Mirko (2023c) Mogućnosti promjene institucionalnog i ustavno-zakonskog položaja grada Sarajeva u procesu evropskih integracija, *Forum Bosnae*, br. 101, 549-566.

Pejanović, Mirko (2024a) Istorijski izazovi u razvoju državnosti Bosne i Hercegovine tokom XX i početkom XXI stoljeća, u: Pejanović, Mirko (ur.) *Državnost Bosne i*

Hercegovine u XX i XXI stoljeću: historijski izazovi i dostignuća u razvoju državnosti Bosne i Hercegovine, Posebna izdanja CCXIII, Odjeljenje društvenih nauka 20, Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, Sarajevo, 52-67.

Pejanović, Mirko (2024b) Titova koncepcija državnosti Bosne i Hercegovine: od razgovora u Kladnju u julu 1943. sa rukovodstvom PKKPJ za Bosnu i Hercegovinu do prvog zasjedanja ZAVNOBiH-a, u: Muratović, Rasim (ur.) *Zbornik radova s okruglog stola Tito i Bosna i Hercegovina: razgovor s rukovodstvom NOP-A za Bosnu i Hercegovinu u Plahovićima kod Kladnja 1943. godine, Kladanj, 30. 6. 2023. godine*, Savez antifašista i boraca narodnooslobodilačkog rata u Bosni i Hercegovini, SABNOR BiH, Sarajevo, 23-38.

Pejanović, Mirko (ur.) (2001d) *Zbornik radova Međunarodni naučni simpozijum Uloga nauke/znanosti i visokog obrazovanja u razvitku Bosne i Hercegovine, Sarajevo, 18. i 19. maja/svibnja 2000. godine*, Univerzitet, Sarajevo.

Pejanović, Mirko (ur.) (2020f) *Doprinos akademika Ivana Cvitkovića razvoju sociologije religije (Povodom 75. godišnjice života)*, Posebna izdanja CLXXXVI, Odjeljenje društvenih nauka 13, Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, Sarajevo, 268.

Pejanović, Mirko (ur.) (2020g) *Odluke Drugog zasjedanja ZAVNOBiH-a i njihov značaj za razvoj državnosti Bosne i Hercegovine. Zbornik radova sa Okruglog stola povodom obilježavanja 75. godišnjice Drugog zasjedanja ZAVNOBiH-a, održanog u Sanskom Mostu, 30. juni i 1. juli 2019. godine*, Savez antifašista i boraca narodnooslobodilačkog rata u Bosni i Hercegovini, SABNOR BiH, Sarajevo.

Pejanović, Mirko (ur.) (2024d) *Državnost Bosne i Hercegovine u XX i XXI stoljeću: historijski izazovi i dostignuća u razvoju državnosti Bosne i Hercegovine*, Posebna izdanja CCXIII, Odjeljenje društvenih nauka 20, Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, Sarajevo.

Pejanović, Mirko; Fink Hafner, Danica (2006d) *Razvoj političkog pluralizma u Sloveniji i Bosni i Hercegovini: istraživačka studija*, Fakulteta za družbene vede, Založba FDV – Fakultet političkih nauka, Ljubljana – Sarajevo.

Pejanović, Mirko (ur.) (2022b) *Međunarodna naučna konferencija Političko-pravni i zakonski položaj Grada Sarajeva u sistemu lokalne samouprave u Bosni i Hercegovini: mogućnosti reforme nadležnosti i teritorijalne organizacije. Sarajevo, 30. novembra 2022. godine. Zbornik radova*, Posebna izdanja CCIV, Odjeljenje društvenih nauka, Centar za istraživanje razvoja lokalne i regionalne samouprave 1, Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, Sarajevo.

Pejanović, Mirko; Đerić, Branko; Međović, Desimir; Abramović, Nenad; Kreso, Sead (1986c) *Društveno-ekonomski položaj mladih u Bosni i Hercegovini*, Centar društvenih aktivnosti RK SSOBiH, Sarajevo.

Pejanović, Mirko; Domazet, Anto (ur.) (2024c) *Lokalni ekonomski razvoj općina Kantona Sarajevo: Vođstvo za transformacijski razvoj u novom normalnom: studija*, Posebna izdanja CCXII, Centar za istraživanje razvoja lokalne i regionalne samouprave 3, Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, Sarajevo.

Pejanović, Mirko; Domazet, Anto; Osmanković, Jasmina; Sadiković, Elmir (2020e) *Sarajevo grad i regija u vremenu i prostoru: studija*, 2. izd., Posebna izdanja CLXXXIV, Odjeljenje društvenih nauka 12, Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, Sarajevo.

Pejanović, Mirko; Sadiković, Elmir (2012e) *Lokalna i regionalna samouprava u Bosni i Hercegovini*, 2. izd., Šahinpašić, Sarajevo.

Pejanović, Mirko; Šehić Zijad (ur.) (2016f) *Simpozij Daytonski mirovni sporazum i budućnost Bosne i Hercegovine, Sarajevo, 19. novembra/studenoga 2015. godine, Zbornik radova*, Posebna izdanja CLXVI, Odjeljenje društvenih nauka 7, Odjeljenje humanističkih nauka 44, Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, Sarajevo.

Pejanović, Mirko; Turčilo, Lejla (ur.) (2003b) *Okrugli sto Položaj i ustrojstvo gradova u Federaciji BiH sa posebnim osvrtom na razvoj lokalne samouprave u gradu Mostaru (zbornik saopštenja i diskusija) Mostar, 24 maj 2003*, Fakultet političkih nauka, Sarajevo.

Pejanović, Mirko; Zlokapa, Zdravko; Zolić, Hasan; Arnautović, Suad (2006c) *Opštine/ Općine u Bosni i Hercegovini: demografske, socijalne, ekonomske i političke činjenice: istraživačka studija Centra za razvoj lokalne i regionalne samouprave Fakulteta političkih nauka u Sarajevu*, Promocult – Fakultet političkih nauka, Centar za razvoj lokalne i regionalne samouprave, Sarajevo.

ANU BiH
АНУ БиХ

MIRKO PEJANOVIĆ'S POLITICAL THOUGHT: THEORETICAL CONCEPTS AND AXIOLOGICAL FRAMEWORK

Elvis Fejzić
Full Professor
University of Sarajevo – Faculty of Political Sciences
elvis.fejzic@fpn.unsa.ba
ORCID: 0000-0002-1638-8607

Abstract: The theoretical and political thought of Mirko Pejanović has a layered and authentic character, especially in the context of its thematic framework, but also of its appealing terminological expression and approach. The focus of his political thought is on topics from the field of theories of state and government, political systems and representation, public administration, integration policies, regionalism, and local politics. All the above topics are contextualized, applied, and implemented within the Bosnian and Herzegovinian political discourse, which represents a reference research point for Mirko Pejanović, given that he perceives the state of Bosnia and Herzegovina as a value of the highest rank and, in his works, permanently promotes its political uniqueness, but also constantly searches for its political perspective. Therefore, Pejanović's political thought has a distinctive and meaningful research potential, and is produced by a recognizable political scientific approach that skillfully combines qualitative and quantitative research methods in theoretical and political scientific research.

Keywords: state, political representation, regionalism, local politics, integration politics, political system, Bosnia and Herzegovina